

Anna Słowik¹

UWŁASZCZENIE NAUKOWCÓW, CZYLI SŁÓW KILKA O TRANSFERZE PRAW WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ Z NAUKI DO BIZNESU

Streszczenie: Celem niniejszego artykułu jest pokazanie zmian wprowadzonych w październiku 2014 r. w ustawie prawo o szkolnictwie wyższym dotyczących możliwości dokonywania przez uczelnie wyższe i naukowców komercjalizacji wyników badań naukowych oraz prac rozwojowych, a także know-how związanych z tymi wynikami. W artykule poruszono zagadnienia dotyczące poziomu innowacyjności polskich przedsiębiorstw, wpływu nowych przepisów na rozwój polskiej gospodarki, zarządzania prawami własności intelektualnej przez uczelnie wyższe.

Słowa kluczowe: prawo własności intelektualnej, komercjalizacja, innowacyjność, uczelnie wyższe, badania naukowe, prace rozwojowe, know how.

Wstęp

Polska nadal, po 11 latach od wejścia do Unii Europejskiej, jest jednym z najmniej innowacyjnych jej krajów razem z Bułgarią, Łotwą i Rumunią. Państwa te są najniżej notowane w Europejskim Rankingu Innowacyjności². Daleko nam do liderów innowacyjności, czyli państw, gdzie transfer wiedzy z uczelni do biznesu jest najbardziej efektywny (Szwecji, Danii, Niemiec, Finlandii). Zła sytuacja Polski wynika z faktu, że zamiast eksportować owoce pracy polskich naukowców w naszym kraju eksportuje się samych naukowców. Efektem takiej sytuacji jest fakt, że polscy naukowcy należą do grupy 20 nacji mających największy wkład w rozwój amerykańskiej nauki³. Jednocześnie polskie firmy wo-

---

¹ dr Anna Słowik, Zakład Zarządzania, Instytut Politechniczny, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Pigionia w Krośnie.

² Zob. *Innovation Union Scoreboard*, European Union 2014, s. 5.

³ A. Grzeszak, *Czy uwłaszczenie pracowników naukowych ma sens? Patent na patenty*, „Polityka” wydanie online: <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/rynek/1583147,1,czy-uwłaszczenie-pracownikow-naukowych-ma-sens.read>, [dostęp 04.05.2015].

lą pozyskiwać z zagranicy sprawdzone technologie i urządzenia, niż podejmować pracę z polskimi naukowcami. W efekcie w Polsce rejestruje się niewiele patentów, a same uczelnie nie przebijają się do biznesu ze swymi osiągnięciami, w związku z tym nowe produkty nie są wdrażane. Produkty o innowacyjnym charakterze stanowią jedynie 3% całego polskiego eksportu, a na badania naukowe państwo przeznaczają ok. 0,4% produktu krajowego brutto, co stanowi kwotę zupełnie nieadekwatną do potrzeb rynkowych⁴.

Rodzi się więc pytanie, czy „uwłaszczenie naukowców” w Polsce jest dobrym rozwiązaniem, a efektywność działania Centrów Transferu Technologii w Polsce jest wystarczająca? Minusem jest fakt, że Centra te nie funkcjonują w normalnych warunkach rynkowych jak CTT w Europie Zachodniej i USA. Dodatkowo zmiany rządowe nie traktują komercjalizacji kompleksowo. Wzorem dla Polski w transferze technologii powinna być Norwegia, która dwanaście lat temu zmieniła ustawę odnoszącą się do uczelni wyższych i instytucji stowarzyszonych, nakładając na nie obowiązek współpracy z przemysłem, a także obowiązek aktywnej pracy nad użyciem i rozpowszechnianiem rezultatów prac badawczych dla celów przemysłowych. Należy przy tym wskazać, że efektywność tych zmian, tak jak miało to miejsce w Norwegii, wymaga obserwacji długoterminowych, co najmniej dziesięcioletnich.

Nowelizacja ustawy prawo o szkolnictwie wyższym

Wprowadzona w październiku 2014 nowelizacja art. 86 ustawy prawo o szkolnictwie wyższym⁵ dotyczy praktyki uczelni wyższych i przedsiębiorców odnośnie tworzenia parków technologicznych, inkubatorów przedsiębiorczości, metropolitalnych centrów badawczych. Przepisy te mają pomóc w rozwoju polskiej przedsiębiorczości. Ich uchwalenie może doprowadzić do większego zaangażowania uczelni w prace badawcze swych pracowników, gdyż dzięki nim będzie ona mogła generować większe zyski. W efekcie doprowadzi to do traktowania jej przez potencjalnych inwestorów nie tylko jako jednostki publicznej realizującej cele naukowe i badawcze, ale jako „przedsiębiorstwa”.

Uwłaszczenie naukowców polega na tym że to naukowcy, nie uczelnie, pozostają formalnie właścicielami wymyślonych przez siebie technologii. Komercjalizacja z kolei zobowiązuje naukowców do wypłacenia uczelni udziału w przychodach z zysków, które zdobędą za udostępnienie przedsiębiorcom wyników swoich badań. Wielkość udziałów uczelni w komercjalizacji wynika z tego, czy

---

⁴ M. Brojak-Trzaskowska, *Kooperacja naukowo-biznesowa jako czynnik aktywności innowacyjnej w gospodarce*, [w:] Świadek A., Wiśniewska J. (red.), *Innowacje przyszłością rozwoju gospodarki*, Naukowe Wydawnictwo IVG, Szczecin 2013, s. 37.

⁵ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r., Prawo o szkolnictwie wyższym, Dz. U. z 2014 r. poz. 1198.

uczelnia wsparła naukowca w tym procesie czy nie. W efekcie komercjalizacja praw własności pozostaje tematem skomplikowanym, a jego poprawne przeprowadzenie wymaga dopasowania między uczelnią a naukowcem takich czynników, jak pomyślne negocjacje, odpowiednie wsparcie prawne, czy też sprawne funkcjonowanie administracji uczelni. Jest to trudny proces mogący jednak zwrócić się finansowo zarówno naukowcom, jak i uczelni. Wynika to z faktu, iż są to inwestycje technologiczne o wysokim stopniu ryzyka, których ewentualny sukces niesie za sobą wysoką stopę zwrotu.

Polska innowacyjność

W przytoczonych zewnętrznych determinantach wzrostu znaczenia transferu technologii należy podkreślić rolę państwa, a w szczególności polityki, jaką prowadzi. Wszystkie powiązania pomiędzy przedsiębiorstwami, przestrzenne rozmieszczenie źródeł informacji, a także uwarunkowania polityczne mogą przyczynić się zarówno do zwiększenia możliwości transferu technologii, jak i jego hamowania. Determinanty mogą bowiem oddziaływać z różnym natężeniem i w różnym kierunku. Warto jednak zastanowić się, w jakim stopniu określone uwarunkowania mają pozytywny lub negatywny wpływ na przedsiębiorstwa, w celu wykorzystania mocnych stron oraz eliminacji wszelkich zagrożeń, które mogą się pojawić⁶. Polska zagrożona jest zwiększeniem dystansu techniczno-technologicznego względem krajów rozwiniętych. Konieczne jest zatem rozwijanie produkcji opartej na zaawansowanych technologiach, a także uwzględnianie w strategiach przedsiębiorstw optymalizacji negatywnych oddziaływań takich czynników jak chociażby: system podatkowy, przepisy socjalne, niestabilne otoczenie przedsiębiorstwa, wzrost konkurencji ze strony dużych przedsiębiorstw krajowych i zagranicznych, czy też częste zmiany w przepisach prawnych.

Zmiany norm prawa wynikają z faktu, że polski sektor nauki i B+R nie odnotował znaczącego rozwoju na przestrzeni ostatnich lat. Procesy adaptacyjne zaplecza badawczo-rozwojowego do warunków rynkowych są z reguły hamowane przez cechy strukturalne. Występuje także niska elastyczność adaptacyjna uczelni do zmieniających się warunków w otoczeniu, a także brak przygotowania do podejmowania zadań komercyjnych, opór w zabieganiu o zlecenia z rynku lub ich realizacji oraz niewywiązywanie się z terminowego wykonywania podjętych zleceń. Może to wynikać z posiadania niewystarczającej wiedzy na temat zarządzania własnością intelektualną. Dość istotnym utrudnieniem w zwiększeniu zaangażowania uczelni w badania naukowe, transfer technologii i komercjalizację wiedzy, a także współpracę z gospodarką, jest wysoki nacisk na

---

⁶ M. Dolińska: *Innowacje w gospodarce opartej na wiedzy*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2010, s. 55.

zadania dydaktyczne, które ograniczają zainteresowanie pozostałymi priorytetami szkół wyższych⁷. Niechcąc ta może wynikać również z faktu, iż prace wdrożeniowe cechują się nie tylko wysoką czasochłonnością, lecz także niezbyt wysoką skutecznością. To z kolei doprowadza do marnotrawienia czasu, a czasami także do zahamowania ścieżki kariery naukowej, dając w zamian jedynie osobistą satysfakcję. Powiązanie obowiązków akademickich z prowadzeniem biznesu jest dość trudnym zadaniem. Bardzo często pracownicy podejmują dodatkową działalność nie z własnej inicjatywy, lecz z przydzielonych im poleceń. W efekcie przedsiębiorstwa częściej korzystają ze sprawdzonych rozwiązań i dokonują importu komponentów, wyposażenia, maszyn i urządzeń oraz kopiują dostępne rozwiązania pochodzące z krajów wysoko rozwiniętych. Poza tym często korzystają z kontaktów osobistych z innymi przedsiębiorstwami, biorąc udział w różnego rodzaju targach lub wystawach, w celu nawiązania współpracy z potencjalnymi partnerami biznesowymi. Wiedza na temat innowacyjnych rozwiązań pochodzić też może z fachowej literatury, baz danych i opracowań⁸. Polskie przedsiębiorstwa cechują się jednak dość niskim poziomem wiedzy o dostępnych narzędziach ochrony własności intelektualnej. Przyczynia się to do słabego przygotowania inwestorów do wprowadzenia na rynek nowych projektów. Zarówno przedsiębiorstwa, administracja publiczna, instytucje B+R, ośrodki innowacji, jak i uczelnie wyższe nie są w stanie w pełni wykorzystać szans na rozwój polskiej gospodarki. Dzieje się tak dlatego, iż każdy z podmiotów działa w izolacji, nie podejmując współpracy z pozostałymi.

Polska polityka innowacyjna jest niespójna z poszczególnymi politykami sektorowymi. Koniecznością staje się wdrożenie horyzontalnego podejścia w stosunku do wsparcia innowacyjnej przedsiębiorczości. W podejściu do działalności innowacyjnej potrzebne są również zmiany w systemie ulg, zwolnień i subwencji. Instytucje naukowe są słabo zorientowane w obszarze przekazywania praw własności intelektualnej, prowadzenia działalności usługowej i kontraktów badawczych, czy też podziału zysków z komercjalizacji. Brak jakichkolwiek działań w tym zakresie, a przede wszystkim niewielka wiedza na temat zarządzania własnością intelektualną, świadczy też o tym, że ochrona własności intelektualnej w uczelniach nie ma na celu generowania korzyści z przyszłej komercjalizacji. Poza tym zachowawczość i biurokracja w podejściu do nowych rozwiązań związanych z instytucjami naukowo-badawczymi niewątpliwie ne-

---

⁷ U. Nowacka, *Perspektywy rozwoju przedsiębiorczości akademickiej*, Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Edukacja Techniczna i Informatyczna 2011, s. 181.

⁸ A.H. Jasiński, *Innowacje i transfer techniki w procesie transformacji*, Difin, Warszawa 2006, s. 175; C. Główka, *Inicjatywa klastrowa jako pośrednik w transferze wiedzy do mikroprzedsiębiorstw* [w:] *Komercjalizacja wyników badań naukowych a ośrodki transferu technologii*, Ośrodek Przetwarzania Informacji – Instytut Badawczy, Warszawa 2011, s. 24-25.

gatywnie wpływa na podejmowanie inicjatyw przez pracowników uczelni. Niekorzystne jest także nastawienie jedynie na doskonalenie instrumentów wspierania innowacyjności i przedsiębiorczości, pomijając zapewnienie właściwej synergii między nimi. Przykładem może być działalność akademickich inkubatorów przedsiębiorczości i centrów transferu technologii, która w niewielkim stopniu jest powiązana z procesem dydaktycznym i naukowo-badawczym uczelni. Zarówno inkubatory, jak i pozostałe ogniwa infrastruktury transferu technologii, w dalszym ciągu pozostają z dala od centrum zainteresowań władz uczelni. W ramach jednej uczelni występuje również wiele ograniczeń w opracowywaniu i wdrażaniu programów przedsiębiorczości⁹. Wynika to przede wszystkim z faktu, iż wydziały i kierunki działają z reguły w odosobnieniu, co z kolei ogranicza inicjatywy przedsiębiorcze wśród pracowników i studentów. Nadal panuje negatywne podejście środowiska akademickiego do prowadzenia dodatkowej działalności gospodarczej przez pracowników uczelni. Wynika to głównie z obawy przed odcięciem związków z instytucją naukową i całkowitym zaangażowaniem się w prowadzenie firmy. Własną działalność poza uczelnią taktuje się raczej jako konkurencję względem zadań dydaktycznych oraz szeroko rozumianej kariery naukowej. Przeważa pogląd, iż uczelnia powinna skupić się raczej na przekazywaniu idei na zewnątrz, a nie szukać mechanizmów korzystnej komercjalizacji. Z tego też względu instytucje naukowe rzadko tworzą oferty innowacyjnych rozwiązań i są niechętne do ich prawnej ochrony. Rzadkością staje się również zakładanie spółek w celu komercjalizacji własności intelektualnej przez polskie instytucje naukowe.

Nowe regulacje prawne wspomagające transferu praw własności intelektualnej z nauki do biznesu

Dodanie do art. 86 artykułów od 86a do 86i powinno wpłynąć na szybszy rozwój polskiej przedsiębiorczości, czego wynikiem będzie optymalizacja procesu transferu wiedzy z uczelni do jednostek biznesowych. Wiąże się to jednak z wysoką komercjalizacją pracy pracowników naukowych. W art. 86a.1 wskazano, że *uczelnia, w celu komercjalizacji pośredniej, może utworzyć wyłącznie jednoosobową spółkę kapitałową (...), zwaną dalej „spółką celową”*. *Na pokrycie kapitału zakładowego spółki celowej uczelnia może wnieść w całości albo w części wkład niepieniężny (aport) w postaci wyników badań naukowych lub prac rozwojowych, w szczególności będących wynalazkiem, wzorem użytkowym, wzorem przemysłowym lub topografią układu scalonego, wyhodowaną albo odkrytą i wyprowadzoną odmianą rośliny, oraz know-how związanego z tymi wynikami. Spółkę celową tworzy rektor za zgodą senatu uczelni, a w przypadku uczelni niepublicznej – or-*

---

⁹ U. Nowacka, *Perspektywy rozwoju...*, op. cit., s. 181-182.

gan wskazany w statucie. Spółki celowe są tworzone celem lepszego wykorzystania potencjału intelektualnego i technicznego uczelni oraz transferu wyników prac naukowych do gospodarki, na co wskazano w art. 86. ust. 1 ustawy. Spółki te wykorzystują w swojej działalności potencjał naukowy uczelni, jednak jako spółki *spin-off* są zależne od jej struktur macierzystych. Zależność ta ma charakter głównie kapitałowy. Spółki tego typu mają charakter celowy i tworzone są wyłącznie w formie spółki z o.o., bądź spółki akcyjnej. Na mocy obowiązujących w danej uczelni praw własności intelektualnej twórca technologii, czerpie zyski m.in. z dywidendy jaką spółka *spin-off* wypłaca akcjonariuszom. Uczelnia może być związana ze spółką *spin-off* także w inny sposób. Dotyczy to udzielenia w zamian za część udziałów w spółce swojej infrastruktury badawczej na cele rozwoju nowych technologii. Wejście uczelni do spółki typu *spin-off*, wymaga dokonania wyceny wnoszonego przez nią aportu metodą rynkową. Zgodnie z obowiązującym do października 2014 r. art. 86 a ust. 3 ustawy prawo o szkolnictwie wyższym wycena aportu na poziomie wyższym niż 50.000 euro wymagała zgody na komercjalizację senatu uczelni i ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa.¹⁰ Obecnie przepis ten został uchylony, co daje szersze możliwości w przeprowadzaniu komercjalizacji uczelniom wyższym.¹¹ Udział w takiej spółce rodzi po stronie uczelni obowiązek przygotowania technologii, określenia sposobu jej wdrożenia i rozporządzania nią.

Minusami zawiązania spółki *spin-off* jest fakt zarządzania przez uczelnie spółką celową. Aktualnie nie wszystkie uczelnie w kraju są udziałowcami w takich spółkach. Zgodnie bowiem ze znowelizowanym art. 86 a ustawy prawo o szkolnictwie wyższym te uczelnie, które z uwagi na swój charakter nie generują własności intelektualnej nadającej się do komercjalizacji pośredniej nie są zobowiązane do tworzenia spółek celowych.¹² Utworzenie spółki celowej wiąże się z tym, że nabywa ona prawa własności generując przychód, wobec czego musi zapłacić podatek dochodowy. Dodatkowo kontrolowanie przez spółkę celową więcej niż połowy udziałów spółki *spin-off*, może wiązać się z utratą przez nią statusu małe-

---

¹⁰ P. Żebrowski, *Komercjalizacja wiedzy w uczelni wyższej – scenariusze i wybór najbardziej optymalnego*, Portal Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku, http://spin.umb.edu.pl/s,komercjalizacja_wiedzy_w_uczelni_wyzszej,98.html, [dostęp 02.04.2015].

¹¹ M. Czarnik, K. Gurba, *Organizacja procesów komercjalizacji własności intelektualnej w szkołach wyższych*, [w:] J. Ożegalska-Trybalska (red.), *Regulaminy zarządzania własnością intelektualną w szkołach wyższych w świetle znowelizowanej ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym – Poradnik*, Urząd Patentowy RP, Warszawa 2015, s. 78.

¹² Szerzej patrz: J. Ożegalska-Trybalska, *Zarządzanie własnością intelektualną i komercjalizacja wyników badań naukowych i prac rozwojowych w świetle znowelizowanych przepisów ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (wybrane zagadnienia)*, [w:] J. Ożegalska-Trybalska, op. cit., s. 20-23.

go, średniego czy mikroprzedsiębiorstwa, co wiąże się z utratą możliwości aplikowania o fundusze zewnętrzne¹³. Wspomnieć należy ponadto, iż wniesienie przez uczelnię wyższą praw własności intelektualnej aportem do spółki celowej stanowi świadczenie usług i powinno być opodatkowane podatkiem VAT.¹⁴

Utworzenie spółki spin-out, nie wymaga obecności spółki celowej. W takim przypadku naukowiec negocjuje z uczelnią udzielenie mu licencji na mocy której korzysta z praw własności intelektualnej. Prawa te po podpisaniu umowy licencyjnej z uczelnią naukowiec wnosi aportem do docelowej spółki spin-out. Udziałowcami takiej spółki są naukowiec oraz inwestorzy. Naukowiec najczęściej „rozlicza się” z uczelnią przez przekazywanie na jej rzecz odpowiednich opłat licencyjnych za korzystanie z technologii.¹⁵ Forma spółki spin-out umożliwia łatwiejszy dostęp do pozauczelnianych źródeł zewnętrznego finansowania np. specjalnych programów finansowanych z funduszy unijnych, czy z funduszy typu Seed Capital lub Venture Capital¹⁶.

Jedną z najważniejszych zewnętrznych determinant do powstawania tego typu spółek jest kształtowanie się mechanizmu rynkowego, który nie tylko zachęca do podejmowania wspomnianych działań, ale również wskazuje kierunki poszukiwań konkretnych rozwiązań, określa termin wdrażania nowego produktu lub usługi oraz warunki niezbędne do ich wprowadzenia, decyduje o skali zastosowania konkretnej technologii, a także wskazuje moment, w którym konieczne jest wycofanie danej technologii z rynku¹⁷.

Według obowiązujących obecnie przepisów uczelnia wyższa oraz naukowiec mogą określić w zawartej między nimi umowie podział praw dotyczących wyników badań naukowych lub prac rozwojowych oraz formy komercjalizacji. Pierwszeństwo w komercjalizacji wynalazków, wyników badań naukowych i prac rozwojowych naukowców ma uczelnia wyższa, która powinna dążyć do pozyskania inwestorów.¹⁸ W przypadku gdy uczelnia nie podejmie decyzji o ko-

---

¹³ Informacje dostępne na stronie internetowej: <http://www.icpa.pl/doradztwo/wybor-pomiedzy-spolka-typu-spin-spin-out>, [dostęp 02.04.2015].

¹⁴ Podatek w wysokości 23% VAT ustalany jest od wartości rynkowej przedmiotu aportu. Szerzej patrz: Czarnik M., Gurba K., *Organizacja procesów komercjalizacji własności intelektualnej w szkołach wyższych*, [w:] J. Ożegalska-Trybalska, op. cit., s. 70-80.

¹⁵ P. Żebrowski, *Komercjalizacja...*, op. cit., [dostęp 02.04.2015].

¹⁶ Informacje dostępne na stronie internetowej: <http://www.icpa.pl/doradztwo/wybor-pomiedzy-spolka-typu-spin-spin-out>, [dostęp 02.04.2015].

¹⁷ A. H. Jasiński, *Innowacje produktowe w przedsiębiorstwie i ich uwarunkowania*, ANS IPG, Warszawa 1987, s. 86-89.

¹⁸ Patrz: art. 86e – 86h ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2014 r., poz. 1198).

mercjalizacji w ciągu 3 miesięcy prawo do korzystania ze swych osiągnięć naukowych przechodzi na naukowca, który ma całkowitą swobodę w wyborze sposobu i formy komercjalizacji, musi jednak określony procent od swych zysków przekazać w drodze umowy uczelni wyższej. Wszelkie odstępstwa od ustawowego modelu komercjalizacji są możliwe po uzyskaniu zgodnych oświadczeń woli obu stron umowy¹⁹.

Dla optymalizacji transferu wiedzy do biznesu szczególne znaczenie mają art. 86e-86h ustawy prawo o szkolnictwie wyższym. Dotyczą one 1) *badan naukowych będących wynalazkiem, wzorem użytkowym, wzorem przemysłowym lub topografią układu scalonego, wyhodowaną albo odkrytą i wyprowadzoną odmianą rośliny*, 2) *prac rozwojowych – powstałych w ramach wykonywania przez pracownika uczelni publicznej obowiązków ze stosunku pracy oraz do know-how związanego z tymi wynikami*. Powstaje zatem pytanie jakie konkretnie rozwiązania w uczelni podlegają normom z art. 86e-86h. Na mocy art. 86e ust. 2 ustawy uczelnia zobowiązana jest w terminie trzydziestu dni, do złożenia pracownikowi oferty zawarcia bezwarunkowej oraz odpłatnej umowy o przeniesienie praw do wyników badań naukowych, prac rozwojowych i know-how związanych z tymi wynikami, łącznie z informacjami oraz utworami. Dotyczy to też własności nośników, na których utwory te utrwalono i doświadczeń technicznych potrzebnych do komercjalizacji. Istnieje jednak możliwość nieprzyjęcia przez pracownika oferty zawarcia wskazanej powyżej umowy. Powstaje przy tym wątpliwość, czy pracownikowi narzucono obowiązek ustawowy przekazania uczelni publicznej wszystkich posiadanych przez niego informacji badawczych oraz o jakie utwory potrzebne do komercjalizacji chodzi?²⁰ Wątpliwości te rodzą się w świetle art. 14 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych²¹, gdyż uczelni nie przysługują pełne autorskie prawa majątkowe do utworów naukowych swoich pracowników, lecz jedynie prawo pierwszej publikacji takiego utworu. W tym przypadku zgodnie z art. 86 c ustawy prawo o szkolnictwie wyższym oraz przepisami ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych zasadne wydaje się nabycie autorskich praw majątkowych do pracowniczych utworów naukowych przez pracownika, a nie uczelnię jako pracodawcę²².

---

¹⁹ Szerzej patrz: J. Ożegalska-Trybalska, *Zasady i procedury nabycia praw własności intelektualnej i komercjalizacji*, [w:] J. Ożegalska-Trybalska, op. cit., s. 42-55.

²⁰ Rada Rzeczników Patentowych Szkół Wyższych, http://patentmen.org.pl/wordpress/wp-content/uploads/2014/10/pytania_RRPSW_dot_zmian_w_ustawie.pdf, s. 1, [dostęp 21.04.2015].

²¹ Zob. art. 14 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, (Dz. U. 1994 nr 24 poz. 83 z późn. zm.).

²² Zob. J. Ożegalska-Trybalska, *Zarządzanie własnością intelektualną .....*, op. cit., s. 14.

Powstaje również pytanie, czy w świetle art. 86c ust. 1 pkt 1 lit. b), ust. 2 pkt 1 i pkt 3 i art. 86f ustawy prawo o szkolnictwie wyższym, pracownikowi uczelni przysługiwać będzie w sytuacji komercjalizacji wyników jego badań wynagrodzenie, na podstawie art. 22 ustawy prawo własności przemysłowej²³ oraz część środków uzyskanych z komercjalizacji określonych w art. 86f ustawy prawo o szkolnictwie wyższym? Na mocy art. 22 ust. 1 ustawy prawo własności przemysłowej w sytuacji, w której strony nie umówiły się inaczej to, twórca wynalazku, wzoru użytkowego, czy wzoru przemysłowego ma prawo do wynagrodzenia za korzystanie z niego przez przedsiębiorcę, gdy prawo do tego korzystania przysługuje przedsiębiorcy zgodnie z art. 11 ust. 3 i 5 lub art. 21 ustawy prawo własności przemysłowej. Samo korzystanie z wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego, na mocy art. 66 ust. 1, art. 100 oraz 105 ust. 3 prawo własności przemysłowej, może mieć charakter bezpośredni lub pośredni, polegający na udzieleniu licencji, bądź sprzedaży prawa. Nowelizacja ustawy prawo o szkolnictwie wyższym nakłada obowiązek wypłaty naukowcowi pracującemu na uczelni części środków z komercjalizacji jego wyników badań, prac rozwojowych, czy z know-how związanego z tymi wynikami. Wątpliwe jest jednak, czy w takim przypadku pracownikowi przysługuje zarówno część środków z komercjalizacji bezpośredniej od uczelni, część środków z komercjalizacji pośredniej od spółki celowej oraz wynagrodzenie określone w art. 22 prawo własności przemysłowej wypłacane przez uczelnię i/lub przez nabywcę praw/licencjobiorcy? Zgodnie z art. 86c ust. 1 pkt b) ustawy prawo o szkolnictwie wyższym określono, że w regulaminie zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, a także prawami własności przemysłowej, uczelnia ma obowiązek określić zasady wynagradzania twórców. Jednocześnie art. 86c ust. 2 pkt. 1 zobowiązuje uczelnię do podziału środków uzyskanych z komercjalizacji między twórcę będącego naukowcem pracującym na uczelni publicznej i uczelnię. W efekcie są to dwa niezależne od siebie wynagrodzenia. Korzystanie z rozwiązania unormowanego na gruncie art. 22 prawa własności przemysłowej ma bardzo szeroki charakter i obejmuje, jak już wskazano, także komercjalizację.

Obowiązkiem uczelni wyższych jest ustanawianie regulaminów zarządzania własnością intelektualną. Powinny być one uchwalone przez senaty uczelni publicznych, a w przypadku uczelni niepublicznych przez organy wskazane w ich statach.²⁴ W regulaminach powinny być zawarte: prawa i obowiązki uczelni, pracowników, studentów i doktorantów w zakresie ochrony i korzystania

---

²³ Zob. art. 22 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej, (Dz. U. 2001 nr 49 poz. 508 z późn. zm.).

²⁴ Zob. art. 86 c–art. 86 f ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2014 r., poz. 1198).

z praw autorskich i praw pokrewnych oraz praw własności przemysłowej, zasady wynagradzania twórców i procedury komercjalizacji, zasady korzystania z majątku uczelni wykorzystywanego do komercjalizacji oraz świadczenia usług naukowo-badawczych. Obowiązkami pracowników uczelni publicznych zgodnie z wymogami ustawowymi są: obowiązek informowania uczelni o wynikach badań naukowych lub prac rozwojowych oraz know-how związanego z tymi wynikami, obowiązek informowania uczelni przez pracownika o uzyskanych środkach z komercjalizacji i przekazywania przysługujących jej części środków, obowiązek zachowania poufności wyników badań naukowych. Każdy pracownik naukowy, student oraz doktorant jest zobowiązany na podstawie art. 86 c ust. 2 pkt. 2 ustawy przekazywać uczelni wyższej informacje o wynikach swych prac naukowych lub rozwojowych oraz know-how związanych z tymi wynikami. Uczelnia wyższa powinna, więc opracować specjalny formularz umożliwiający jej uzyskiwanie niezbędnych informacji od wskazanych powyżej osób²⁵. Formularz powinien zawierać następujące punkty:

- opis badań naukowych lub prac rozwojowych w ramach których powstał określony wynik,
- określenie źródła finansowania badań lub prac rozwojowych,
- wskazanie daty uzyskania wyników badań lub prac rozwojowych,
- wskazanie daty wpływu kompletnego formularza do notyfikacji²⁶,
- deklaracja pracownika dotycząca komercjalizacji wyników badań przez uczelnię.

Sama komercjalizacja bezpośrednia to, na mocy art. 2 ust. 1 pkt 35 ustawy prawo o szkolnictwie wyższym, sprzedaż wyników badań naukowych, prac rozwojowych lub know-how związanego z tymi wynikami albo oddawanie do używania tych wyników lub know-how. Dotyczy to szczególnie umowy licencyjnej, najmu i dzierżawy. Natomiast komercjalizacja pośrednia, na mocy art. 2 ust.

---

²⁵ Zob. Gurba K., *Wytyczne w zakresie tworzenia regulaminów zarządzania własnością intelektualną w szkołach wyższych. Procedury notyfikacji*, [w:] J. Ożegalska-Trybalska, op. cit., s. 36-39.

²⁶ Data wpływu formularza do notyfikacji nie jest tożsama z datą uzyskania przez pracownika naukowego wyników badań naukowych lub prac rozwojowych, a okres 3 miesięcy, który posiada uczelnia wyższa na komercjalizację liczony jest od daty wpływu formularza do notyfikacji. W tej części formularza uczelnia wyższa powinna ponadto umieścić pytania, które umożliwią jej pozyskanie szczegółowych informacji o intencjach pracownika naukowego. M.in. Czy przed datą zgłoszenia wyników były one publikowane lub czy planowane są publikacje?, Czy ze zgłoszonymi wynikami badań naukowych lub prac rozwojowych związane są inne utwory, informacje i doświadczenia techniczne potrzebne do komercjalizacji?, Czy były prowadzone lub są prowadzone jakiegokolwiek działania zmierzające do wdrożenia wyników badań i prac rozwojowych? itp.

1 pkt 36 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, to obejmowanie, nabywanie udziałów, czy akcji w spółkach w celu wdrożenia bądź przygotowania do wdrożenia wyników badań naukowych, prac rozwojowych lub know-how związanego z tymi wynikami. Art. 86f ust. 1 pkt 1 wprowadził zasadę, że w przypadku komercjalizacji pracownikowi naukowemu przysługuje od uczelni publicznej nie mniej niż połowa wartości środków pozyskanych przez uczelnię z komercjalizacji bezpośredniej, przy czym nie mogą być one obniżone o więcej niż 25% kosztów bezpośrednio związanych z procesem komercjalizacji poniesionych przez uczelnię, czy spółkę celową. Sprzedaż przez uczelnię praw do wyników badań jej pracownika, na mocy art. 86d ustawy prawo o szkolnictwie wyższym zgodnie z definicją określoną w art. 2 ust. 1 pkt 35, należy traktować jako komercjalizacją bezpośrednią²⁷.

Na mocy art. 86h ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym wskazano, że po otrzymaniu od pracownika informacji o wynikach badań naukowych, bądź prac rozwojowych i o know how związanym z tymi wynikami, o których mowa w art. 86d, uczelnia publiczna oraz pracownik mogą, w sposób odmienny niż stanowi ustawa, określić w drodze umowy prawa do tych wyników lub sposób i tryb komercjalizacji tych wyników.

Na mocy art. 86f ust. 4 ustawy prawo o szkolnictwie wyższym prawa do części środków z komercjalizacji, przysługują uczelni wyższej i pracownikowi nie dłużej niż przez pięć lat od dnia uzyskania pierwszych środków.

Ceną uwłaszczenia naukowców jest przyznanie uczelniom publicznym prawa pierwokupu lub prawa pierwszeństwa nabycia praw własności intelektualnej do wyników badań naukowych lub prac rozwojowych uzyskanych przez naukowców. Prawo pierwszeństwa nie będzie przysługiwało w przypadku komercjalizacji polegającej na udzieleniu licencji niewyłącznej. Pracownik będzie miał obowiązek zawiadomienia uczelni publicznej o dokonaniu czynności prawnej, obejmującej wspomnianą wyżej komercjalizację, nie później niż w ciągu miesiąca od dnia jej dokonania. Uczelnia publiczna może wykonać prawo pierwszeństwa przez oświadczenie o jej wstąpieniu w miejsce nabywcy praw własności intelektualnej, złożone pracownikowi uczelni publicznej w ciągu miesiąca od dnia otrzymania zawiadomienia naukowca. Czynność prawna między twórcą a nabywcą praw własności intelektualnej będzie dochodziła do skutku jedynie pod warunkiem nieskorzystania przez uczelnię publiczną z prawa pierwszeństwa. Unormowania z przepisów art. 86g ustawy prawo o szkolnictwie wyższym,

---

²⁷ Przykładem komercjalizacji bezpośredniej może być zawarcie umowy licencyjnej z uczelnią wyższą opiewającej na kwotę 100 000 zł. Jeżeli bezpośrednimi kosztami zawarcia umowy licencyjnej związanymi z zasięgnięciem opinii prawnej oraz wyceną wartości przedmiotu komercjalizacji jest kwota 10.000 zł to twórcy należy się 50% z 100.000 zł – 25% z 10.000 zł czyli 47.500 zł.

w związku ze stosownymi przepisami kodeksu cywilnego²⁸, konstrukcją prawną prawa pierwokupu oraz prawa pierwszeństwa ma zatem polegać na tym, że pracownik naukowy zatrudniony na uczelni publicznej, będąc w świetle przepisów art. 86d ust. 1 i 2 ustawy prawo o szkolnictwie wyższym właścicielem praw własności intelektualnej do wyników swoich badań naukowych lub prac rozwojowych, ma też prawo do komercjalizacji tychże praw na rzecz osób trzecich, z zastrzeżeniem, że komercjalizacja ta będzie musiała być co do zasady zawsze dokonana poprzez czynność prawną warunkową, a konkretnie poprzez czynność dokonaną pod warunkiem zawierającym lub rozwiązującym, zgodnie z którym dana czynność komercjalizacji dojdzie do skutku tylko wtedy, gdy uczelnia publiczna, w przeciągu ustalonego okresu czasu, nie wykona przysługującego jej prawa pierwokupu lub prawa pierwszeństwa²⁹.

Nowe przepisy art. 86d i art. 86g ustawy prawo o szkolnictwie wyższym dają nowe uprawnienia, które są nazwane uwłaszczeniem, takim pracownikom uczelni publicznych, którzy uzyskają w ramach stosunku pracy na danej uczelni wyniki badań naukowych lub prac rozwojowych. Prace te przyjmują formę wynalazku, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego lub topografii układu scalonego, wyhodowanej albo odkrytej i wyprowadzonej odmiany rośliny. Art. 86g ustawy prawo o szkolnictwie wyższym daje uczelni publicznej zatrudniającej pracownika prawo pierwokupu lub prawo pierwszeństwa nabycia praw własności intelektualnej, także autorskich praw majątkowych, do utworu naukowego stworzonego przez pracownika w ramach stosunku pracy na uczelni. Pracownik uczelni publicznej musi zatem zawrzeć z wydawnictwem naukowym umowę wydawniczą, czyli umowę sprzedaży lub udzielenia licencji wyłącznej o charakterze warunkowym, zgodnie z którym dana umowa dojdzie do skutku tylko wtedy, jeżeli uczelnia publiczna zatrudniająca danego pracownika naukowego nie wykona w określonym terminie przysługującego jej prawa pierwokupu lub prawa pierwszeństwa³⁰.

Międzynarodowy i krajowy transfer technologii

Czynnikami determinującymi procesy transferu technologii, należącymi do otoczenia operacyjnego, są odbiorcy, dostawcy, kooperanci oraz inni partnerzy w biznesie i konkurenci, a więc te jednostki, które zajmują się działalnością technologiczno-przemysłową i wdrażają nowe pomysły. Dzięki tym jednostkom, po-

²⁸ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz. U. 1964 nr 16 poz. 93 ze zm.

²⁹ Zob. M. Szydło, *Prof. Marek Szydło o niepokojącym zapisie nowelizacji ustawy prawo o szkolnictwie wyższym*, <http://obywatelenauki.pl/2014/03/prof-marek-szydlo-o-niepokojacym-zapisie-nowelizacji-ustawy-prawo-o-szkolnictwie-wyzszym/>, [dostęp 21.04.2015].

³⁰ Zob. M. Szydło, *Prof. Marek Szydło...op. cit.*, [dostęp 21.04.2015].

chodzącym z najbliższego otoczenia przedsiębiorstw, jest im łatwiej uświadomić sobie sens wprowadzania nowych technologii w firmie oraz wyszukiwać odpowiednie rozwiązania³¹. Pożądanym zjawiskiem byłoby, gdyby kontakty z innymi podmiotami ekonomicznymi opierały się bardziej na współpracy niż na współzawodnictwie oraz skupiały się na kontaktach nieformalnych, sieciowych, a nie hierarchicznych³².

Kluczową rolę w transferze technologii odgrywają instytucje sfery nauki i techniki, do których należą przede wszystkim uczelnie wyższe, instytuty naukowe i badawcze oraz centra badawcze. Tworzą one nową wiedzę naukową i techniczną w postaci odkryć, wynalazków lub nowych pomysłów racjonalizatorskich. Głównym czynnikiem transferu technologii należącym do otoczenia dalszego jest z kolei system innowacyjny, obejmujący rozwiązania instytucjonalne, organizacyjne i informacyjne. System innowacyjny, który decyduje o poziomie innowacyjności danego państwa, zależy od układu powiązań i zależności pomiędzy sferą produkcyjną a sferą naukowo-techniczną³³.

Ze względu na to, że przedsiębiorstwa działają w warunkach niepewności, coraz istotniejszą determinantą transferu technologii staje się dostęp do szeroko pojętej informacji. Im bardziej zaawansowana technologia, tym więcej informacji o niej należy uzyskać.

Wpływ na decyzje o transferze technologii mogą wywierać między innymi informacje o³⁴:

- aktualnych i przyszłych potrzebach odbiorców,
- kierunkach rozwoju nowych wyrobów,
- innowacjach wprowadzonych w innych przedsiębiorstwach,
- możliwości zaopatrzenia w środki produkcji i środki finansowe,
- możliwości współpracy z instytucjami sfery nauki i techniki oraz innymi przedsiębiorstwami.

Kolejnymi czynnikami umożliwiającymi podejmowanie działań w zakresie transferu technologii są stan wiedzy oraz kierunki rozwoju nowych technologii

---

³¹ E. Stawasz: *Innowacje a mała firma*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1999, s. 36-41.

³² W. Janasz: *Proces innowacji w modelu działalności przedsiębiorstw*, w: *Determinanty innowacyjności przedsiębiorstw*, [w:] red. W. Janasz Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2002, s. 51.

³³ E. Stawasz: *Innowacje a mała firma*, op. cit., s. 36-41.

³⁴ J. Baruk, *Innowacje, kultura innowacyjna i poziom innowacyjności przedsiębiorstw przemysłowych*, „Gospodarka Narodowa 2002”, nr 11-12, s. 84 [w:] M. Szuba, *Międzynarodowa konkurencyjność, MSP w Polsce*, „Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa” 2006, nr 2, s. 93-95.

w kraju i na świecie. Determinują one pośrednio możliwość wytwarzania innowacyjnych produktów i usług oraz wykorzystania nowoczesnych technologii³⁵. Stan wiedzy wynika z kolei z systemu edukacyjnego państwa, w skład którego wchodzi zespoły publicznych i prywatnych instytucji, a także programy edukacji i podnoszenia kwalifikacji zawodowych³⁶. System edukacyjny państwa ma niewątpliwie istotne znaczenie w kształtowaniu przedsiębiorczych postaw pracowników.

Na rozwój procesów transferu technologii ogromny wpływ wywiera także potencjał innowacyjny gospodarki, wynikający chociażby ze sfery prac badawczo-rozwojowych. Do oceny tego potencjału wykorzystywane są różne wskaźniki. Im wyższy potencjał innowacyjny, tym większe możliwości wprowadzania nowych technologii w przedsiębiorstwach. Potencjał ten dotyczy także możliwości skutecznego wykorzystania gotowych technologii powstałych poza przedsiębiorstwami lub poza sferą gospodarki krajowej³⁷.

Transfer technologii jest wspierany przez infrastrukturę instytucjonalną, do której należą chociażby parki naukowe, parki technologiczne, inkubatory innowacji i przedsiębiorczości oraz centra technologiczne. Parki naukowe lub technologiczne traktowane są często jako rodzaj fuzji uniwersytetów i małych firm, których celem jest rozwój technologii. Dzięki tej współpracy, polegającej na wymianie informacji pomiędzy sferą nauki i przemysłu, przedsiębiorstwa zwiększają swoje szanse na rozwój³⁸. Synergia ta pozwala na akumulowanie wiedzy i technologii, współużytkowanie zasobów infrastruktury naukowej i administracyjnej, a także obniżanie kosztów³⁹. Obecnie z transferu informacji i technologii korzysta również coraz więcej przedsiębiorstw, które nie mają dużego potencjału badawczego, co potwierdza zasadność zwiększenia podejmowanych wysiłków ukierunkowanych na tę działalność.

Bardzo często zawiązywane są pomiędzy uczelniami aliance, które umożliwiają im dostęp do nowych technologii i nowych metod zarządzania prawami własności intelektualnej. Do pozostałych korzyści wynikających z zawiązania aliansów zaliczyć można⁴⁰:

---

³⁵ J. Wiśniewska: *Proces dyfuzji innowacji jako jedno z kryteriów oceny innowacyjności przedsiębiorstw*, w: *Determinanty innowacyjności przedsiębiorstw*, red. W. Janasz, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2002, s. 78.

³⁶ E. Stawasz: *Innowacje a mała firma*, op. cit., s. 36-41.

³⁷ J. Bogdaniecko, M. Haffer, W. Popławski, *Innowacyjność przedsiębiorstw*, Toruń 2004, s. 59.

³⁸ B. Barczak, J. Walas-Trębacz: *Działalność innowacyjna sektora MSP – determinanty rozwoju*, w: *Spoleczne uwarunkowania sukcesu organizacji*, (red.) M. Czerska, H. Czubasiewicz, Prace i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego, Sopot 2009, s. 407.

³⁹ J. Bogdaniecko, M. Haffer, W. Popławski, *Innowacyjność przedsiębiorstw*, op. cit., s. 47.

⁴⁰ Ibidem.

- możliwość rozłożenia poniesionych nakładów na działalność innowacyjną na większą ilość podmiotów, zmniejszając przy tym ryzyko przypadające na jedną uczelnię,
- dostęp do komplementarnych zasobów, takich jak wiedza i doświadczenie, które mogą mieć także decydujący wpływ na kształtowanie kultury organizacyjnej,
- wzrost konkurencyjności uczelni, wynikający ze wzrostu innowacyjności.

W ostatnim czasie zauważalny jest wzrost znaczenia transferu technologii nie tylko w wymiarze krajowym, ale także w wymiarze globalnym. Z tego względu bardzo ważną determinantą wzrostu innowacyjności polskich przedsiębiorstw staje się liberalizacja wymiany handlowej z zagranicą, co przyczynia się do poszukiwania możliwości osiągnięcia wyższego poziomu zdolności konkurencyjności nie tylko na rynku krajowym, ale także na rynku międzynarodowym⁴¹. Ze względu na znaczącą rolę wymiany handlowej z zagranicą, istotne staje się uwzględnienie w strategii innowacyjnej polityki celnej, kursowej i dewizowej.

W literaturze przedmiotu koncepcja międzynarodowego transferu technologii jest zwykle łączona z funkcjonowaniem korporacji transnarodowych, współcześnie uznawanych za podmioty, które znacznie częściej niż inne wdrażają i upowszechniają nowoczesne rozwiązania technologiczne⁴². Na tym poziomie transfer technologii odbywa się poprzez mechanizm internalizacji, a więc przekazania technologii w ramach korporacji do jej filii zagranicznych lub eksternalizacji, tj. udostępnienia wiedzy technologicznej innym firmom⁴³. Proces zinternalizowania transferu technologii jest właściwy dla korporacji transnarodowych, które pozostają właścicielami technologii i sprawują nad nią kontrolę.

Większość uczelni poddanych jest presji wymagań dwóch strategicznych trendów, tj. umiędzynarodawiania ich działalności i ulepszania ich techniki. Przemiany polityczne i społeczne w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku zwiększyły intensywność i złożoność międzynarodowych operacji biznesowych. Uwolnienie rynku ułatwiło wzrost stopnia konkurencji wewnętrznej w krajach wysoko rozwiniętych⁴⁴. Liberalizacja zagranicznej polityki gospodarczej, wysokie koszty innowacji oraz kontroli i ochrony aktywów niematerialnych spowodowały, że bezpośrednie inwestycje zagraniczne stały się

---

⁴¹ B. Barczak, J. Walas-Trębacz: *Działalność innowacyjna sektora MSP...*, op. cit., s. 409.

⁴² J. Wiśniewska, *Technologia i procesy jej transferu w działalności przedsiębiorstw*, [w:], red., W. Janasz, *Innowacje w strategii rozwoju organizacji Unii Europejskiej*, Difin, Warszawa 2009, s. 228.

⁴³ *Ibidem*, s. 228.

⁴⁴ W. Nasierowski, *Zarządzanie rozwojem techniki*, Poltext, Warszawa 1997, s. 15.

obecnie jednym z głównych kanałów dostępu do wartościowej technologii dla podmiotów gospodarczych na świecie⁴⁵. Zjawiska ekonomiczne na poziomie gospodarki narodowej w zakresie technologii traktowane są jako czynnik decydujący o kierunkach i dynamice rozwoju gospodarczego, co również uznaje się za kluczowy element w kształtowaniu warunków współpracy międzynarodowej⁴⁶.

Importowanie nowych technologii i ich wdrażanie prowadzi w pierwszej kolejności do wzrostu potencjału produkcyjnego gospodarki⁴⁷. W efekcie transfer technologii z zagranicy może posłużyć, jako narzędzie dla rozwoju potencjału technicznego. W przypadku, gdy transfer odbywa się w drodze nabycia materialnych nośników w postaci urządzeń czy linii technologicznych, zawsze towarzyszy mu pewien zasób nowej wiedzy, konieczny do ich obsługi. Przynosi to wzrost zasobów informacji i umiejętności w kraju importera. Zważywszy na okoliczność, że innowacje są funkcją posiadanej wiedzy, transfer technologii bezpośrednio z zagranicy zwiększa możliwości kraju przyjmującego w zakresie konstrukcji nowych rozwiązań⁴⁸.

Innowacje są następstwem postępu naukowo-technicznego. Są one ściśle związane z biznesem, a ich wdrażanie obarczone jest wysokim stopniem ryzyka. Dzięki procesowi komercjalizacji naukowców przedsiębiorstwa są w stanie⁴⁹:

- lepiej przystosować się do zmiennego otoczenia,
- poprawić jakość wyrobów i zwiększyć konkurencyjność ich sprzedaży,
- eliminować bariery oraz aktywizować zasoby poprzez zwiększenie ogólnej sprawności i efektywności działania,
- usprawnić organizację i metody pracy,
- poprawić warunki bezpieczeństwa pracy,
- osiągać lepszą organizację i wyższą wydajność pracy opartą na bogatszym i bardziej nowoczesnym wyposażeniu technicznym,
- zwiększyć zdolności eksportowe.

Transfer technologii z uczelni do biznesu jest powszechnie uważany za jeden

---

⁴⁵ J. Wiśniewska, *Technologia i procesy...*, op. cit., s. 233.

⁴⁶ S. Umiński, *Znaczenie zagranicznych inwestycji bezpośrednich na transferu technologii dla Polski*, „Organizacja i Kierowanie 2000”, nr 4, s. 43.

⁴⁷ D. Firszt, *Międzynarodowy transfer technologii a innowacyjność polskiej gospodarki* [w:] D. Kopycińska, *Kapitał ludzki w gospodarce opartej na wiedzy*, Katedra Mikroekonomii Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2006, s. 64 (60-69).

⁴⁸ W. Janasz, *Innowacje i ich miejsce w tworzeniu wartości przedsiębiorstwa* [w:] red. W. Janasz, *Innowacje w działalności przedsiębiorstw w integracji z Unią Europejską*, Difin, Warszawa 2005, s. 14.

⁴⁹ W. Grudzewski, I. Hejduk, *Projektowanie systemów zarządzania*, Difin, Warszawa 2001, s. 48.

z najistotniejszych zewnętrznych źródeł innowacji. W przeciwieństwie do wewnętrznych źródeł innowacji, transfer ten charakteryzuje się wysoką skutecznością oraz niskim poziomem ryzyka. Może on dotyczyć nie tylko ucieleśnionego poziomu wiedzy w postaci produktów, maszyn, urządzeń itp., ale również nieucieleśnionego poziomu wiedzy, a więc: know-how, informacji, patentów⁵⁰.

Transfer technologii ma jednak charakter dwustronny. Oznacza to, że technologia może być wzajemnie przekazywana oraz absorbowana pomiędzy poszczególnymi podmiotami. W procesie tym mamy zatem do czynienia zarówno z dawcą, jak i biorcą technologii, między którymi zachodzi określona transakcja. Dawca technologii dysponuje prawami autorskimi, własnością i odstępuje je na podstawie uprzednio wynegocjowanych warunków zawartych w umowie⁵¹. Nabywca technologii oczekuje, że technologia zostanie przekazana mu w postaci projektu z niezbędnymi danymi technicznymi koniecznymi do zastosowania w praktyce⁵².

Nowelizacja ustawy prawo o szkolnictwie wyższym w sposób kompleksowy precyzuje możliwość dokonywania przez uczelnie wyższe i naukowców komercjalizacji. Nowe przepisy obligują wręcz uczelnie wyższe do angażowania się w udzielanie pomocy pracownikom naukowym w pozyskiwaniu inwestorów celem wdrażanie ich wyników badań naukowych i prac rozwojowych w sferę gospodarki. Istnieje jeszcze kilka nieścisłości co do interpretacji nowych przepisów prawa, jednak dzięki działaniom Urzędu Patentowego są one powoli rozwiązywane. Bez wątpienia celem nowych regulacji prawnych jest chęć podniesienia niskiego poziomu innowacyjności polskich przedsiębiorstw.

---

⁵⁰ D. Sobczak, *Transfer technologii oraz narodowy system innowacji*, Problemy Jakości 2005, nr 7, s. 13.

⁵¹ J. Prystrom, *Innowacje w procesie rozwoju gospodarczego. Istota i uwarunkowania*, Difin, Warszawa 2012, s. 90.

⁵² *Ibidem*, s. 90.

ENFRANCHISEMENT OF SCIENTISTS I.E. A FEW WORDS ABOUT THE TRANSFER OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS FROM SCIENCE TO BUSINESS

Summary: The purpose of this article is to display the amendments introduced in October 2014 in the Act on the Law on Higher Education regarding the possibility of commercialising the results of research and development works and the know-how relating to these results by universities and researchers. The issues raised in this article concern the level of innovation of Polish enterprises, the impact of the new regulations on the development of Polish economy, the management of intellectual property rights by universities.

Keywords: intellectual property rights, commercialization, innovation, higher education facilities, scientific research, development works, know-how.

Translated by Anna Słowik